

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

Utgåvehistorik för dokumentet

2022-07-13 Nyholm, Monika
instruktion för visslarsystem

Ny instruktion, ersätter tidigare

Instruktion för Sjöfartsverkets rapporteringskanal**Innehåll**

Att anmäla misstanke om överträdelser	1
Sjöfartsverkets rapporteringskanal	2
Hur rapporteringskanalen fungerar	2
Hantering av en anmälan i rapporteringskanalen	3
Vad för missförhållanden som kan rapporteras om i rapporteringskanalen.....	3
Mottagning och utredning av anmälningar	5
Skydd mot repressalier för visselblåsare	6
Ansvarsfrihet	6
Repressalieförbud.....	7
Meddelarskydd	7
Efterforskningsförbud	7
Sekretess i uppföljningsärenden.....	7

Att anmäla misstanke om överträdelser

Sjöfartsverket är enligt lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (visselblåsarlagen) skyldig att tillhandahålla en rapporteringskanal där anställda och andra som är i kontakt med myndigheten kan rapportera oegentligheter. Sjöfartsverket har valt att anlita en extern part för att hantera rapporteringskanalen. Hur rapportering går till följer nedan i detta dokument. Den som rapporterar händelser har genom visselblåsarlagen ansvarsfrihet och ett skydd mot repressalier från arbetsgivaren. Därtill finns starka bestämmelser om sekretess som ger ett omfattande skydd för bland annat den rapporterandes identitet.

Därutöver vill Sjöfartsverket skapa en förtroendefull arbetsplats där alla medarbetare ska känna sig trygga. En bra dialog och öppet arbetssätt kring vår kultur motverkar missförhållanden och oegentligheter. Samtliga medarbetare ska därför alltid känna sig trygga

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

med att vända sig till sin chef när man tycker att något inte känns bra eller är rätt hanterat. Vill man som medarbetare rapportera ett missförhållande som inte omfattas av visselblåsarlagen kan man även, utöver att kontakta närmsta chef, använda sig av ordinarie rapporteringsväg (C2) eller vända sig till en överordnad chef. På så sätt bygger vi en gemensam förbättringskultur där alla kan känna sig bekväma.

Slutligen finns även en möjlighet att göra en anmälan till andra utpekade myndigheter genom en extern rapporteringskanal. För att rapportören ska vara skyddad ska rapporteringen först föregås av en rapportering till Sjöfartsverket och endast om den rapporteringen inte leder till vissa uppföljningsåtgärder eller viss återkoppling får rapportering ske till de andra myndigheterna. Däremot får rapportering ske direkt till andra myndigheter om det föreligger överhängande eller uppenbar fara, risk för repressalier eller risk för att missförhållandet inte avhjälps.

Vilka myndigheter som är skyldiga att inrätta externa rapporteringskanaler och respektive myndighets ansvarsområde finns att läsa i bilagan till förordning (2021:949) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden. Sjöfartsverket kommer att tillhandahålla en uppdaterad lista med kontaktuppgifter till dessa myndigheter.

Sjöfartsverkets rapporteringskanal

Hur rapporteringskanalen fungerar

De delar av Sjöfartsverkets rapporteringskanal som avser mottagande av rapporter och kontakt med rapporterande personer sker bl.a. genom en upphandlad funktion som hanteras av en extern leverantör. Via rapporteringskanalen tar leverantören emot anmälningar om missförhållanden som har ett allmänintresse av att de kommer fram från uppgiftslämnare. Sjöfartsverket kan sedan genom leverantören hålla föra dialog med den rapporterande personen. **För att en rapport ska omfattas av visselblåsarlagen krävs dock att rapportören träder fram till Sjöfartsverket.** Notera att den som väljer att använda den upphandlade funktionen samtycker att sekretessen för uppgifter om sin identitet hävs i förhållande till den person hos leverantören som hanterar rapporteringskanalen.

Den person som **inte** vill att en extern leverantör ska få hantera uppgifter om personens identitet ska lämna sin rapport direkt till Sjöfartsverkets Internrevisionschef. Det är mest lämpligt att kontakta Internrevisionschefen genom telefon, mötesbokning eller post. Sjöfartsverket rekommenderar personer som rapporterar att *inte* skicka information genom e-post eftersom Sjöfartsverkets e-postsystem inte är byggt för att hantera den sekretess som gäller för en rapportörs identitet.

Rapporteringskanalen är en webbsida som är tillgänglig för samtliga anställda och även för utomstående intressenter. Det finns även möjlighet att lämna anmälan via telefon helgfria vardagar mellan kl. 08.00 – 17.00. En länk till visslarsystemet samt telefonnummer finns att

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

hitta på Sjöfartsverket intranät samt externa webbplats. Rapporteringskanalen är tillgänglig på svenska och engelska. Likaså kan telefonisten föra en god dialog på svenska och engelska.

Rapporteringskanalen ska hanteras i enlighet med dataskyddsförordningens (GDPR) regler samt krav i övriga lagar och förordningar. Uppgifter som inkommer i systemet är skyddade av sekretess. Sjöfartsverket säkerställer att uppgifter som inkommer via rapporteringskanalen hanteras med den grad av konfidentialitet som är nödvändig.

Rapporter kan också inkomma genom dialog mellan chefer och medarbetare eller direkt till befattningshavare inom myndigheten. För att säkerställa att samtliga rapporter hanteras på rätt sätt ska medarbetare som vill lämna rapporter anmodas att rapportera genom rapporteringskanalen enligt ovan. Den chef som tar emot en rapport om missförhållanden som har ett allmänintresse av att de kommer fram ska säkerställa att rapporten utan dröjsmål skickas till internrevisionschefen.

Hantering av en anmälan i rapporteringskanalen

En rapport som kommer in till Sjöfartsverket från rapporteringskanalen blir en allmän handling eftersom systemet hanteras av en extern leverantör. Det skiljer sig därför från en anmälan som sker öppet via intern kommunikation. En anmälan direkt till Internrevisionschefen blir allmän när ett ärende upprättas. Om en rapport uppenbart saknar betydelse för verksamheten kommer den att gallras bort och inte diarieföras. Övriga visslingar kommer att leda till att ärenden öppnas i Public 360. Om en rapport inte omfattas av visselblåsarlagen genom att exempelvis anmälan är anonym kommer ärendet ändå att granskas. Om den som granskar ärendet bedömer att det inte finns möjlighet att utreda ärendet kommer ärendet att stängas utan åtgärd. I enstaka fall av uppenbara oegentligheter där vittnesmål inte behövs och där rapporten pekar ut konkreta omständigheter som Sjöfartsverket kan utreda så kommer ärendet ändå att utredas.

Om du känner dig osäker på vad som åligger dig som statlig tjänsteman kan du fråga din chef, chefsjuristen eller skicka din fråga till etik@sjofartsverket.se. Du kan även läsa *Sjöfartsverkets etiska kod*.

Vad för missförhållanden som kan rapporteras om i rapporteringskanalen

Sjöfartsverket har valt att inte lägga några hårda begränsningar i vad en person kan rapportera om eller vilka som kan använda sig av rapporteringskanalen. Däremot omfattas inte alla typer av anmälningar av visselblåsarlagen. Alla som vill rapportera en oegentlighet genom rapporteringskanalen ansvarar själva för att avgöra om det som ska rapporteras omfattas av visselblåsarlagen. Det är alltid möjligt att rådgöra med exempelvis en arbetstagarorganisation eller avdelning juridik om en tänkt rapport omfattas av visselblåsarlagen.

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

Av visselblåsarlagen följer att den interna rapporteringskanalen ska användas för att rapportera information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. Det är dock inte alltid lätt att avgöra när något är av ett allmänt intresse.

Av regelverket följer att det krävs ett missförhållande som angår allmänheten. Det finns i dagsläget inga rättsfall att förlita sig på i bedömningen. Däremot finns vissa exempel som förarbetena till visselblåsarlagen lyfter fram som missförhållanden som har ett allmänintresse av att de kommer fram är:

- Överträdelser av lagar (dock ej lagöverträdelser om hur ett ärende ska handläggas, s.k. formaliaregler, ex. att någon glömmer att skriva ett beslutsdatum på en handling)
- Brott med fängelse i straffskalan och som begås i tjänsten
- Missförhållanden som angår hela eller delar av allmänheten
- Missförhållanden som allmänheten har ett intresse av att det avhjälpas
- Överträdelser av de regelverk som nämns i direktivet (se nedan)

Exempel som förarbetena till visselblåsarlagen lyfter fram som missförhållanden som inte har ett allmänintresse av att de kommer fram är:

- Överträdelser av formaliabestämmelser
- Förhållanden som endast påverkar den rapporterende personen
- Överträdelser som avser arbetsmiljöproblem som gäller en enskild person (dock vid exempelvis slav-liknande arbetsförhållanden eller otillbörligt utnyttjande av unga personer eller migrantarbetare)
- Konflikter mellan en enskild och dennes chef

Lagen gäller även vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som utgörs av ett handlande eller en underlåtenhet som

1. strider mot en direkt tillämplig unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten,
2. strider mot lag eller andra föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som genomför eller kompletterar en unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för samma direktiv, eller
3. motverkar målet eller syftet med bestämmelserna i en unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för samma direktiv.

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

Idag omfattar visselblåsarlagens unionsrättsakter som berör offentlig upphandling, finansiella tjänster, produkter och marknader och förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, produktsäkerhet och produktöverensstämmelse, transportsäkerhet, miljöskydd, strålskydd och kärnsäkerhet, livsmedels- och fodersäkerhet, djurs hälsa och välbefinnande, folkhälsa, konsumentskydd, och skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem. Överträdelser av regelverk som rör dessa områden har som regel ett allmänintresse av att de anmäls.

Notera dock att den förteckning som avses ovan hänvisar till det direktiv som ligger till grund för Sjöfartsverket och andra myndigheters visselblåsarfunktion. Vad för områden och akter som hänvisas till kan komma att ändras över tid men finns alltid att läsa under artikel 2 punkt 1 i direktivet och bilagan till direktivet. För att ta del av en aktuell och helteckande lista över vilka direktiv som omfattas av rapporteringen rekommenderar Sjöfartsverket att rapportören tar del av direktivet.

Lagen gäller **inte** vid rapportering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585). Den som rapporterar sådana uppgifter omfattas inte av ansvarsfrihet eller lagens skydd mot repressalier.

För rapportering som inte omfattas av visselblåsarlagen hänvisar Sjöfartsverket istället till de ordinarie rapporteringsvägarna.

Mottagning och utredning av anmälningar

Rapporter som inkommer till rapporteringskanalen lämnas utan dröjsmål till Sjöfartsverket. Om uppgiftslämnaren valt att hålla sin identitet hemlig för Sjöfartsverket kommer namnet och kontaktuppgifterna i rapporten inte att överlämnas till Sjöfartsverket.

I och med att rapporten inkommer till Sjöfartsverket blir den en allmän handling. Eftersom den blir en allmän handling kommer rapporten att diarieföras om det inte finns anledning att gallra den enligt gällande dokumenthanteringsplan. Det finns särskilda bestämmelser om sekretess för ärenden som består i att via rapporteringskanalen ta emot och hantera rapporter (uppföljningsärenden).

Internrevisorn är första mottagare av anmälan. Internrevisorn skickar anmälan till chefsjuristen för vidare hantering, med undantag för om rapporten rör Juridikavdelningen, generaldirektören eller om chefsjuristen av annat skäl kan antas vara jävig.

Chefsjuristen har ett sammanhållande ansvar för samtliga inkomna anmälningar via visslarsystemet. Tillvägagångssättet för hantering och utredning av inkomna anmälningar sker enligt *Rutin för hantering av misstänkta oegentligheter*. Chefsjuristen avgör om det föreligger skäl att omedelbart polisanmäla händelsen (undantag för sådana brott som avses i 22 § LOA). Sjöfartsverkets roll är inte att leda en brottsutredning. I vissa fall kan en intern utredning

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

försvåra polisens utredning, om myndigheten exempelvis kontaktar den misstänkte eller börjar ställa frågor till andra inom organisationen. Handläggning av inkomna ärenden ska skyndsamt och i enlighet med förvaltningsrättsliga och andra regler som gäller för myndigheten.

Skydd mot repressalier för visselblåsare

Den som lämnar tips om missförhållanden som har ett allmänintresse av att de kommer fram i Sjöfartsverkets verksamhet är på olika sätt skyddade från arbetsgivaren. Nedan finns mer information om de olika skydden.

Lagen gäller **inte** vid rapportering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585). Den som rapporterar sådana uppgifter omfattas inte av ansvarsfrihet eller lagens skydd mot repressalier.

Ansvarsfrihet

Det är mycket viktigt att den som vill att lämna en rapport i Sjöfartsverkets rapporteringskanal och som är orolig för att avslöja sekretesskyddad information läser hela detta stycke.

När någon rapporterar information genom Sjöfartsverkets rapporteringskanal kan det hända att informationen som ska rapporteras är skyddad av sekretess. Normalt får sådan information inte avslöjas, inte ens för den som tar emot rapporten eller utreder det som rapporteras. Genom att avslöja sekretesskyddad information har den som rapporterar brutit mot sin tystnadsplikt.

Ansvarsfriheten innebär att en rapporterande person inte får göras ansvarig för att ha åsidosatt sin tystnadsplikt. Ansvarsfriheten gäller normalt under förutsättningen att personen vid rapporteringen hade skälig anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet.

Ansvarsfriheten gäller **inte** när någon avslöjar information som är skyddad av sekretess som enligt offentlighets- och sekretesslagen inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. För att veta vilken sekretess som inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen behöver personen som vill lämna en rapport läsa utvalda delar av offentlighets- och sekretesslagen.

Information om sekretessen inskränker rätten att meddela uppgifter enligt de valda lagarna finns i samma kapitel som själva sekretessbestämmelsen som är aktuell för den informationen som du vill lämna. Det står vanligtvis under rubriken ”Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter”.

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

Repressalieförbud

Arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden på arbetsplatsen har ett skydd mot repressalier från arbetsgivaren. Detta skydd gäller om en anställd slår larm direkt till Sjöfartsverket eller en representant för myndigheten, exempelvis genom att vända sig till en chef, till Sjöfartsverkets visslarsystem eller till arbetstagarorganisationer.

Repressalieförbudet innebär att Sjöfartsverket inte får vidta någon form av repressalie mot en person som rapporterar, någon som hjälper den rapporterade personen eller en person eller juridisk person med koppling till den rapporterade personen på grund av en rapport.

Sjöfartsverket får heller inte vidta repressalier för att någon vänder sig till sin fackförening för samråd avseende en rapport och får heller inte hindra ett sådant samråd.

Repressalieskyddet gäller inte om någon begår en brottslig gärning genom att rapportera.

Meddelarskydd

Ansvarsfriheten och repressalieförbudet ska inte förväxlas med meddelarskyddet.

Meddelarskydd innebär att en enskild kan vända sig till medier med tips och upplysningar eller egna inlägg utan att riskera att riskera straff, skadestånd eller andra påföljder. Meddelarskyddet har dock vissa begränsningar avseende vilka uppgifter som kan avslöjas.

Efterforskningsförbud

Sjöfartsverket får inte efterforska vem som har lämnat ett meddelande med stöd av meddelarfrihet. Den som har tagit emot en uppgift som lämnats för publicering med stöd av meddelarfriheten har tystnadsplikt beträffande meddelarens identitet.

Sekretess i uppföljningsärenden

För uppföljningsärenden finns flera bestämmelser som belägger information inom ett sådant ärende med sekretess.

Dels finns ett skydd för identiteten på andra personer än den rapporterade personen om det finns en risk att syftet med uppföljningen motverkas om uppgiften röjs. Paragrafen skyddar i huvudsak själva utredningen. Om avslöjande av information exempelvis skulle medföra att utredningen försvåras så ska uppgifter beläggas med sekretess.

Därtill finns en bestämmelse om sekretess till skydd för uppgifter som kan avslöja identiteten på en annan enskild än den som rapporterar, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Sekretessen omfattar ärenden om uppföljning, personalärenden och andra åtgärder som har sin grund i ett ärende om uppföljning.

Framtagen/ändrad av: Nyholm, Monika

Fastställd av: Ängmo, Per

Granskad av: Holm, Åsa

Status: Fastställd

Dokumenttyp: Instruktion

Dnr: 22-00062

Slutligen gäller den starkaste typen av sekretess för uppgifter som kan avslöja den rapporterade personens identitet. För dessa gäller s.k. absolut sekretess. I praktiken innebär en sådan sekretess att i princip uteslutande de personer som befattar sig med ärendet som kommer att få ta del av den informationen. Dessa personer kommer i princip att bestå av en eventuell representant hos leverantören av rapporteringskanalen, chefsjuristen eller internrevisorn, samt den som handlägger ärendet.